

Stefan Moysa

"Grundzüge einer paulinischer Theologie", Heinrich Schlier, Freiburg-Basel-Wien 1978 : [recenzja]

Collectanea Theologica 49/3, 206-207

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nadzieję, że zarówno druga część komentarza zapowiedziana przed upływem dwóch lat od ukazania się pierwszej, jak i dalsze opracowania tej serii będą swoją rolę skutecznie spełniały.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Heinrich SCHLIER, *Grundzüge einer paulinischer Theologie*, Freiburg-Basel-Wien 1978, Verlag Herder, s. 223.

Sam tytuł książki uważnie zanalizowany mówi, jaki jest cel autora. Nie chodzi mu bowiem o przedstawienie teologii pism Pawłowych w ścisłym sensie, co czyni wiele innych opracowań. Schlier pragnie natomiast nakreślić zasadnicze rysy teologii, która byłaby inspirowana teologią św. Pawła, pozostawała z nią w stałym dialogu, wynikała z refleksji nad pismami Apostoła i odzwierciedlała jego idee. Takie założenie daje autorowi więcej swobody; nie musi się ograniczać ściśle do tego, co św. Paweł chciał powiedzieć, może z jego przesłanek wyprowadzać wnioski i konfrontować je z aktualnymi potrzebami. Dzięki temu założeniu może autor również łatwiej używać innego języka niż Apostoł, na przykład zamiast posługiwać się wyrażeniem: „to a to znajduje się u św. Pawła”, może mówić: „tak a tak jest”; pisma św. Pawła są bowiem pismami natchnionymi przez Ducha Świętego i jako takie wyrażają obiektywny stan rzeczy. Takie podejście jest bardzo ważne dla czytelnika, któremu nie tylko zależy na naukowej analizie, ale też na duchowej korzyści odniesionej z książki.

Schlier uważa, że teologia jest przede wszystkim nauką o Bogu i dlatego na pierwszym miejscu przedstawia, jak Apostoł pojmuje Boga. Mówi więc, jak Bóg jest św. Pawłowi bliski, jak Jego istnienie nie stwarza żadnych wątpliwości, jak się objawia pozostając zarazem transcendentny. Sprawiedliwość Boża nie może być mierzona żadną ludzką sprawiedliwością, ale odwrotnie — pozostaje miarą tej ostatniej.

Na przeciwległym biegunie stoi świat i grzech działający w świecie. Jest to moc, której służą ludzie popełniający zło. Grzech można poznać przez prawo. Tu było oczywiście konieczne zajęcie się problemem stosunku św. Pawła do prawa. Apostoł jest daleki od dezaprobowania prawa, a tylko wskazuje — zdaniem Schliera — na jego konieczne dopełnienie w Chrystusie Jezusie. Pawłowe pojęcia ciała i śmierci są przedmiotem dalszych rozważań związanych ze światem.

Następuje dalej przedstawienie tego jakby zetknięcia się dobrego Boga ze złym światem, a więc odkupienia człowieka i świata. W odkupieniu ukazuje się sprawiedliwość Boża względem świata. Dokonuje się to „w Jezusie Chrystusie”, w wydarzeniu Jego śmierci i zmartwychwstania. Jest to wydarzenie centralne dla teologii Pawłowej. W tym wydarzeniu Bóg ukazuje swoją chwałę i objawia siebie samego. Śmierć Jezusa nastąpiła hiper hemon — dla nas. Zmartwychwstanie zaś było tym wydarzeniem, dzięki któremu krzyż mógł nabrać znaczenia zbawczego. Rekojmią prawdziwości zmartwychwstania są objawienia się Pana, zwłaszcza objawienie się św. Pawłowi, który tu zajmuje oczywiście najwięcej miejsca. W zmartwychwstaniu ukazuje się „łaska sprawiedliwości Bożej” jako spełnienie obietnicy danej kiedyś Izraelowi.

Wreszcie Schlier przedstawia te rzeczywistości, dzięki którym zbawcze wydarzenie Chrystusa oddziałuje i rozszerza się; mówi o Duchu Świętym i o Ewangelii. Duch Święty jest przedstawiony jako Duch Boga, Jego siła tworząca życie, która spowodowała zmartwychwstanie Jezusa. Możliwość istnienia w Chrystusie Jezusie otwiera się dzięki Duchowi. Duch Boży otwiera więc dla człowieka nowy wymiar jego egzystencji — egzystencję w Chrystusie Jezusie. Stąd też dla św. Pawła „być w Chrystusie Jezusie” i „być w Duchu” są to wyrażenia jednoznaczne. Wiele uwagi poświęca też Schlier charyzmatowi Ducha Świętego, które dzieli na charyzmaty słowa (proroctwa, napo-

minanie, nauka), charyzmaty poznania (wiara) i charyzmaty działania (uzdrowienia, cuda). Z działaniem Ducha Świętego jest też związane istnienie Chrystusowego Ciała, któremu św. Paweł wiele uwagi poświęca.

Wreszcie Ewangelia, którą św. Paweł utożsamia ze słowem Bożym, jest mocą Bożą, która zbawia. W niej Chrystus woła człowieka, jest ona słowem krzyża, łaski i życia. Dzięki niej wydarzenie Chrystusa się rozszerza i ogarnia ludzkość. Ma ona być przyjęta we wierze, która jest zasadniczą odpowiedzią człowieka na słowo Boże.

Teologia Pawłowa nabiera w interpretacji Schliera szczególnej wymowy. Zostaje w niej ukazany wymiar Chrystusowego misterium i jego oddziaływanie. Stąd też książka jest przykładem egzegezy i teologii duchownej w najlepszym tego słowa znaczeniu.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Leo KARRER, *Der Glaube in Kurzformeln. Zur theologischen und sprachtheoretischen Problematik und zur religionspädagogischen Verwendung der Kurzformeln des Glaubens*, Mainz 1978, Matthias-Grünwald-Verlag, s. 297.

Od dłuższego czasu pojawiają się, zwłaszcza w krajach języka niemieckiego, próby dążące do ujęcia wiary chrześcijańskiej w krótkie formuły, wyrażające to co dla niej istotne, a także pragnące osiągnąć współczesnego człowieka i być wyrazem jego osobistego przeżycia. Równocześnie narasta literatura dotycząca problematyki teologicznej w tych formułach zawartej. Autor książki daje zarówno pewne systematyczne podsumowanie wyników tych badań, jak też dalsze wyświetlenie zagadnienia, przy czym jako zasadniczą oś swoich rozważań przyjmuje pewne napięcie istniejące w tych formułach; napięcie mianowicie między teologiczną treścią, jaką mają wyrażać, a formą językową, którą przyjmują.

W celu wyjaśnienia tego napięcia autor rozważa wpieryw sytuację religijną, jaka stała się okazją do powstania formuł wiary, a mianowicie sytuację świata zsekularyzowanego i pluralistycznego, która wymaga świadectwa o identyczności chrześcijańskiej. Celem lepszego uwydatnienia tej konieczności świadectwa, Karrer przedstawia dyskusję teologiczną, która toczy się wokół tych formuł.

Mimo specyfiki sytuacji dzisiejszej, konieczność takiego świadectwa o wierze istniała zawsze, a dowodem tego są między innymi skrócone formuły w Piśmie św., których tam jest wiele. Między innymi autor szerzej mówi o tak zwanym Szema Izrael (Ppr 6, 4) i formułach Przymierza (np Wj 6, 7; Ppr 26, 17). W ramach Nowego Testamentu omawia tak zwane homologie czyli wezwania Chrystusa (np Rz 10, 9) lub formuły wiary (np 1J 4, 15). Te formuły zostają usystematyzowane, przy czym Karrer wskazuje na ich podstawowy charakter polegający na tym, że są zasadniczym ośrodkiem wiary, ale też wywołują opór i zgorzenie.

Następnie autor przechodzi do rozważenia podstaw teologicznych uzasadniających krótkie sformułowania wiary. Widzi je w dialogowym i personalistycznym charakterze wiary i objawienia, jak również w zasadzie hierarchii prawd objawionych. Z tych bowiem zasad wynika, że prawdy wiary należy wyrazić w sposób organicznie ze sobą powiązany, uwydatniając różnicę między prawdami ważniejszymi i mniej ważnymi oraz używając języka współczesnego.

Odpowiednikiem treści prawd jest język, którym się je wyraża. Autor szeroko rozważa teorię języka i wyprowadza z niej wniosek, że teologia musi zawsze przekraczać swój aktualny sposób mówienia. Formuły wiary pełnią taką funkcję, przy czym to przekraczanie dokonuje się we współpracy z magisterium Kościoła, który wobec nich ma taką samą rolę do spełnienia, jak wobec wszystkich innych określeń dotyczących wiary, na przykład dogmatów.